

K R O N I K A

Zmarł Jørgen Steen Jensen (1 listopada 1938 – 1 lutego 2025)

Jørgen Steen Jensen. Fot. Rigmor Mydtskov

Na początku bieżącego roku społeczność numizmatyczna z żalem pożegnała Jørgena Steena Jensena. Kopenhaski badacz był historykiem, numizmatykiem i muzealnikiem, specjalizującym się w numizmatyce śre-

dniowiecza i czasów nowożytnych. Już od czasów studiów interesował się też Polską – odbył staż na Uniwersytecie Warszawskim, znał język polski i był częstym gościem w naszym kraju.

Cała Jego kariera zawodowa była ściśle związana z Muzeum Narodowym w Kopenhadze, gdzie został zatrudniony jeszcze jako uczeń gimnazjum w 1959 r. Pracę magisterską obronił na Uniwersytecie w Kopenhadze w 1966 r. i w tym samym roku został mianowany na kustosa Królewskiego Gabinetu Monet i Medali (*Den Kongelige Mønt- og Medaillesamling*). W 1983 r. zastąpił Otto Mørkholma na stanowisku nadinspektora i kierownika królewskiej kolekcji. Na stanowisku tym pozostał do aż 2005 r. Pracę w Muzeum Narodowym w Kopenhadze zakończył dwa lata później, w 2007 r.

Jego prace stanowią znaczący wkład w badaniach historii monet średniowiecznych, ze szczególnym uwzględnieniem kontekstu duńskiego i europejskiego. Był autorem niemal 400 artykułów naukowych, niezliczonych notek encyklopedycznych, recenzji, bibliografii, notek biograficznych, wykazów znalezisk i tłumaczeń.

Z monografii wymienić należy przede wszystkim opracowanie mennictwa księcia Szlezwiku-Holsztynu-Sonderburga, Jana Młodszeo: *Hertug Hans den Yngre* (1971). Ważne jest też opracowanie nowożytnego i współczesnego pieniądza duńskiego: *Danske mønter og sedler. Krone og øre fra 1875 til i dag* (2001). Był też redaktorem licznych prac zbiorowych, m.in. związanych z historią archeologii, w szczególności najsłynniejszego duńskiego prehistoryka, Christiana Jürgensen Thomsena: *Mindeskript for Christian Jürgensen Thomsen 1788–29*, „Aarbøger for Nordisk Oldkyndighed og Historie 1988” (1988); dwutomowego opracowania duńskich skarbów średniowiecznych: *Danmarks middelalderlige skattefund* (1992), opracowania monet duńskich ze zbiorów kopenhaskich: *Tusindtallets danske mønter fra Den kongelige Mønt- og Medaillesamling* (1995) oraz szeregu innych, związanych głównie z muzealnictwem: *Christian VIII og Nationalmuseet* (1999, wyd. angielskie 2001); *The great numismatic collections on the Baltic* (2005); *Peter Oluf Brøndsted 1780-1842* (2008); *Det kongelige Københavnske Skydeselskab og Danske Broderskabs Historiebog*, bd. 4 (2012). Od 2000 r. pracował w Fitzwilliam Muzeum nad tomem *Nordic and Baltic Coinages* w ramach serii *Medieval European Coinage* Philipa Griersona i Marca Blackburna. Niestety dzieła tego nie ukończył.

W 1978 r. został redaktorem czasopisma *Nordisk Numismatisk Union Medlemsblad*, stanowisko to piastował do 2002 r. Redagował również cza-

pismo *Nordisk Numismatisk Årsskrift* w latach 1981–2006.

Jørgen Steen Jensen był aktywnym członkiem wielu towarzystw naukowych. Przede wszystkim był wieloletnim członkiem International Numismatic Committee, a od 2009 r. był jego członkiem honorowym. W 1981 r. został członkiem *Det kongelige danske Selskab for Fædrelandets Historie* (Królewskie Duńskie Towarzystwa Historii Ojczyzny), a w latach 1995–2000 pełnił funkcję sekretarza tego stowarzyszenia. W 1986 został przyjęty do *Selskabet for Danske Kulturhistorie* (Towarzystwo Historii Kultury Duńskiej), zaś w 2001 r. został wybrany członkiem *Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab* (Królewskiego Duńskiego Towarzystwa Naukowego).

Działalność naukowa i organizacyjna przyniosła Jørgenowi Steenowi Jensenowi szereg zaszczytów, zarówno państwowych: w 1989 r. otrzymał tytuł Kawaler Orderu Danebrog, został również odznaczonym Orderem Gwiazdy Polarnej, jak i środowiskowych: w 1997 został odznaczony medalem *Royal Numismatic Society* w Londynie; w 1988 *Svenska Numismatiska Föreningen* w Sztokholmie przyznało mu medal Gustawa VI Adolfa za badania numizmatyczne, zaś w 2004 r. został uhonorowany nagrodą Ole Haslunda.

Poświęcono mu dwie książki pamiątkowe:

– *Ord med Mening. Festskrift til Jørgen Steen Jensen*, J.-Ch. Moesgaard, P. Nielsen (red.), Taastarup 1998.

– *Magister Monetæ – Studies in Honour of Jørgen Steen Jensen*, M. Ander-

sen, H.W. Horsnaes, J.-Ch. Moesgaard (red.), *Studies in Archaeology & History*, vol. 13, National Museum, Copenhagen 2007.

Jego zainteresowania Polską objawiły się już bardzo wcześnie – na Uniwersytecie w Kopenhadze studiował historię i polonistykę, zaś w latach 1962–1963 przebywał na stypendium na Uniwersytecie Warszawskim. Te doświadczenia spowodowały, że w jego działalności naukowej wielokrotnie pojawiały się tematy polskie i z Polską związane. Wymienić tu trzeba przede wszystkim zredagowanie, wraz z Karoliną Lanckorońską pięciu tomów *Res Polonicae ex Archivo Regni Daniae*, 2–6 (Roma 1969–1973). W pracach Jørgena Steena Jensena pojawiały się różne tematy związane z Polską: od biografii malarzy żyjących w Danii, przez groby Polaków w Aarhus i Kolding, podróże morskie Jana Tęczyńskiego, stosunki polityczne między Danią a Gdańskiem, genealogia książąt pomorskich, znaleziska talarów polskich w skarbach z ziem

duńskich, kwartniki śląskie w zbiorach kopenhaskich.

Jørgen Steen Jensen pisał też do polskich periodyków, m. in. do *Z Otchłani Wieków*, *Materiałów Zachodniopomorskich*, *Sprawozdań Towarzystwa Naukowego w Toruniu*, *Colloquia toruniensia Historica*, *Historii*, *Zapisek Historycznych*, *Biuletynu Numizmatycznego* oraz oczywiście do *Wiadomości Numizmatycznych*. Pisał też to prac zbiorowych, m.in. do książek jubileuszowych profesorów Ryszarda Kiersnowskiego, Zenona H. Nowaka, Stanisława Suchodolskiego. Znajomość języka polskiego pozwalała mu na czytanie książek polskich badaczy i publikowanie ich recenzji w czasopismach zagranicznych. Był na tym polu wyjątkowo aktywny i bez przesady można uznać, że dzięki temu stał się on ambasadorem polskiej numizmatyki i historii.

Żegnamy Go z żalem.

Mateusz Bogucki

Jubileuszowy medalion dla prof. Borysa Paszkiewicza

Jubileusz 65. rocznicy urodzin prof. Borysa Paszkiewicza uczczony został w dniu 16 września 2025 r. w Akademii Rycerskiej (Oddział Muzeum Miedzi) w Legnicy podczas pierwszego dnia VIII edycji konferencji *Numismatica Centroeuropaea – Domini naturales – on the 350th anniversary of the extinction of the Piast dynasty. Money of the Dynasties*, m.in. wręczeniem Jubilatowi dedykowanego mu, monumentalnego tomu *Pecunia sine finibus*. Oprócz tego Profesor otrzymał odlany w brązie medalion z własną podobizną, o którym wypada napisać kilka słów w uzupełnieniu relacji z samej konferencji.

Medalion ku czci prof. Borysa Paszkiewicza.
Fot. Zbigniew Bartkowiak

Medaliony z podobiznami wybitnych numizmatyków mają w Polsce dość długą tradycję – szczególnie w środowisku poznańskim, gdzie zrodził się pomysł tego przedsięwzięcia. Pieczę nad tą koleżeńską

inicjatywą od początku sprawował Zbigniew Bartkowiak, długoletni pracownik Muzeum Archeologicznego w Poznaniu, ostatnio zatrudniony także w poznańskim Muzeum Narodowym. Wykonania medalionu podjął się Jarosław Lebieź z Poznania, uczeń prof. Józefa Petruka, wybitego poznańskiego rzeźbiarza, który w swoim dorobku ma również kilka medali. Artysta bardzo rzetelnie przygotował się do swojej pracy. Model, jaki przedstawił w lipcu br., został, po drobnych poprawkach, zaakceptowany przez zamawiającego.

Wykonano 15 egzemplarzy numerowanych od 1 do 5 – wszystkie o średnicy 150–152 mm, odlane zostały w brązie w odlewni prowadzonej przez J. Lebieź. Numery rozłożyły się w sposób następujący: 1 egz. z nr 1; 2 egz. z nr 2; 3 egz. z nr 3; 4 egz. z nr 4 i 5 egz. z nr 5. Egzemplarz z numerem 1 wręczony został Profesorowi Paszkiewiczowi w Legnicy przez współorganizatorkę konferencji Marzenę Grochowską-Jasnos, kustoszkę Muzeum Archeologiczno-Historycznego w Głogowie. Medalion przedstawia popiersie Jubilata w ujęciu *en trois quarts* w lewo, w otoku umieszczono napis: PROFESOROWI BORYSOWI PASZKIEWICZOWI.

O ile informacje o przygotowywanej książce trudno było utrzymać w całkowitej tajemnicy, tak medalion miał być dla Profesora Paszkiewicza absolutną niespodzianką, co – sądząc po reakcji Jubilata – udało się w pełni zrealizować. Z pewnością pozostanie cenną pamiątką, obecną w kilku najlepszych publicznych zbiorach numizmatycznych w Polsce. Niewątpliwie będzie również poszukiwany przez kolekcjonerów.

Witold Garbaczewski

Marzena Grochowska-Jasnos prezentuje medalion uczestnikom konferencji na chwilę przed jego wręczeniem prof. B. Paszkiewiczowi. Fot. Z. Bartkowiak

**Międzynarodowa konferencja numizmatyczna *Numismatica Centroeuro-paea VIII – Domini naturales*,
16–19 września 2025, Legnica**

W dniach 16–19 września 2025 r. w Akademii Rycerskiej w Legnicy odbyła się ósma edycja międzynarodowej konferencji naukowej *Numismatica Centroeuro-paea VIII – Domini naturales*, zorganizowanej przez Muzeum Miedzi w Legnicy we współpracy z Legnickim Centrum Kultury. Konferencja odbywała się w monumentalnym, późnobarokowym gmachu Akademii Rycerskiej, w odrestaurowanej w 2015 r., bogato dekorowanej auli nazwanej Salą Królewską (Fot. 1). Wydarzenie było współfinansowane przez Międzynarodowy Fundusz Wyszehradzki. Finansowo organizację konferencji wsparł również Dom Aukcyjny Marciński z Warszawy. Pod redakcją Borysa Paszkiewicza została wydana *Księga streszczeń* (ISBN 978-83-88155-86-4) zawierająca informacje o Komitecie naukowym konferencji, organizatorach, partnerach i sponsorach, program konferencji, streszczenia wystąpień w języku angielskim i oryginalnym autora, a także krótką informację o otwieranej właśnie czasowej wystawie pt. *Pieniądze Piastów*. Patronami medialnymi wydarzenia byli: Okiem Kolekcjonera, Portal Numizmatyczny, Coins Weekly, Yellow Point Publications i Abalon s.r.o. Partnerami wspierającymi Muzeum Miedzi w Legnicy w promocji oraz pełniącymi nadzór merytoryczny nad konferencją były Muzeum Narodowe w Pradze, Muzeum Morawskie w Brnie,

Muzeum Narodowe w Budapeszcie, Muzeum Monet i Medali w Krzemnicy, Uniwersytet Eötvösa Loránda w Budapeszcie i Uniwersytet Wrocławski oraz reprezentujący je naukowcy. Za program naukowy konferencji odpowiadał prof. B. Paszkiewicz, a za organizację Marzena Grochowska-Jasnos. W spotkaniu wzięło udział 90 osób, w tym 52 badacze z dziewięciu krajów Europy – z Polski, Czech, Słowacji, Węgier, Austrii, Ukrainy, Białorusi, Hiszpanii i Rumunii, którzy przedstawili referaty i postery poświęcone mennictwu i historii pieniądza od starożytności po czasy nowożytne. Obradom towarzyszyło wręczenie książki jubileuszowej prof. B. Paszkiewiczowi, otwarcie wystawy *Pieniądze Piastów*, zwiedzanie Legnicy i wycieczka do Lubiąża i Legnickiego Pola.

Program konferencji był niezwykle bogaty. Cztery dni obrad były wypełnione przez sesje referatowe, sesję posterową oraz wydarzenia towarzyszące. Każdy dzień rozpoczynał się w godzinach 8.00–9.00 i trwał zazwyczaj do godziny 20.00, z wyjątkiem ostatniego dnia, który zakończył się po godz. 16.00. Łącznie odbyło się dziesięć sesji referatowych, podczas których wygłoszono 44 dwudziestominutowe referaty, a w ramach jednej sesji posterowej zaprezentowano dziewięć tematów w formie drukowanych posterów, w większości omawianych przez ich autorów. Wystąpienia ułożone zostały chronologicznie, w zależności od podejmowanego zagadnienia.

Pierwszego dnia po uroczystym otwarciu konferencji przez przedstawicieli miasta i organizatorów (prezydent

Fot. 1. Obrady w Sali Królewskiej gmachu Akademii Rycerskiej w Legnicy.

Fot. Tomasz Stolarczyk

Legnica – Maciej Kupaj, dyrektor Muzeum Miedzi w Legnicy – Marcin Makuch i zastępca dyrektora Instytutu Archeologii Uniwersytetu Wrocławskiego ds. dydaktyki – dr Marcin Bohr, prof. B. Paszkiewicz (Uniwersytet Wrocławski) wygłosił wykład wprowadzający, poświęcony związkom dynastii z produkcją pieniądza. Profesor Paszkiewicz omówił sposoby wykorzystywania mennictwa do podkreślania ciągłości władzy i legitymizacji dynastii od starożytności po czasy nowożytne. Prelegent wskazał, że już w mennictwie Achemenidów, Ptolemeuszy czy Seleucydów pojawiały się elementy ikonografii dynastycznej – wizerunki przodków, kobiet rodu czy symbole odwołujące się do protoplastów oraz bóstwa opiekuńcze rodów panujących.

Następnie wymienił przykłady rzymskie, bizantyjskie i średniowieczne, gdzie monety stopniowo stawały się narzędziem propagandy dynastycznej, a ich typy i legendy kreowały tradycję i fikcyjne filiacje. Wreszcie podkreślił rolę heraldyki i symboli dynastycznych w późnym średniowieczu i czasach nowożytnych, pokazując, że moneta była jednym z najważniejszych mediów komunikujących ideę dziedziczości władzy, choć nie zawsze w pełni skutecznie.

Po zakończeniu wystąpienia prof. B. Paszkiewicza, jego uczniowie i koledzy z uniwersytetu oraz zaprzyjaźnionych instytucji wspólnie wręczyli mu księgę jubileuszową (Fot. 2), będącą pracą zbiorową zatytułowaną *Pecunia sine finibus. Studia ofiarowane Profesorowi Borysowi Paszkiewicz*

Fot. 2. Wręczenie książki jubileuszowej profesorowi B. Paszkiewiczowi. Fot. T. Stolarczyk

wi w 65. rocznicę urodzin, pod redakcją Pawła Milejskiego, Mateusza Boguckiego, Arkadiusza Dymowskiego, Witolda Garbaczewskiego i Michała Zawadzkiego. Księga składa się z 56 artykułów przygotowanych przez 76 autorów. Poza księgą, Jubilat otrzymał również piękny medalion portretowy z brązu, zaprojektowany i wykonany przez artystę plastyka Jarosława Lebieźdź z Poznania. Medal przygotowany został w 15 egzemplarzach.

Pierwszego dnia odbyły się dwie sesje referatowe – łącznie wygłoszonych zostało 11 referatów. W ramach pierwszej sesji referatów ustnych Tetiana Izbasz-Hockan (Państwowy Uniwersytet im. I.I. Miecznykowa, Odessa, Ukraina) przedstawiła analizę mennictwa dynastii tyranów Heraklei

Pontyjskiej w IV–III w. p.n.e. Następnie Evgeni Paunov (Wiedeń, Austria) omówił mennictwo dynastii odryskiej w Tracji w V–IV w. p.n.e., Wioletta Pazowska (Masarykova univerzita, Brno), Jiří Militký (Národní muzeum, Praga) i, jako mówca, Maciej Karwowski (Wiedeń) zaprezentowali archeologiczny kontekst późnego mennictwa Bojów na pograniczach kulturowych. Autorzy wskazują, że monety mogły pełnić rolę prestiżowych symboli, wykorzystywanych przez lokalne elity do umacniania swojej pozycji w okresie schyłku kultury lateńskiej. Jiří Militký (Národní muzeum, Praga) omówił celtyckie monety z nowo odkrytego stanowiska osadniczego w okolicy Mariánskiej Týnice w zachodnich Czechach, interpretowanego jako miejsce centralne. Tomáš

Smělý (Abalon s.r.o., Praha) zaprezentował dwa statery typu Nike z okolic Chlumca nad Cidliną.

W drugiej sesji dr Ferenc Barna (Magyar Nemzeti Múzeum, Węgry) przedstawił monety królów kapadockich w zbiorach Węgierskiego Muzeum Narodowego. Dr Adam Degler (Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław) omówił barbarzyńskie złote naśladownictwa monet rzymskich w zbiorach Ossolineum. Dr hab. Arkadiusz Dymowski (Gdynia) analizował przede wszystkim źródłowość aspekty dwóch skarbów monet rzymskich z Mrzezina. Jeden z nich składał się z solidów z V–VI w., drugi zaś — domniemany — z denarów z okresu cesarstwa. Lenka Vacinová (Národní muzeum, Praga) zajęła się początkiem propagandy dynastycznej na monetach rzymskich, służącej legitymizacji władzy poprzez odwołania do przodków, zwracając uwagę na wprowadzenie postaci żeńskich członkiń dynastii i na trwałe zakorzenienie ikonografii dynastycznej w mennictwie cesarzy. Natomiast prof. Aleksander Bursche i dr hab. Kirył Myzgin (Uniwersytet Warszawski) przedstawili zagadnienie łacińskich i greckich legend na naśladownictwach monet rzymskich, łącząc je z problemem piśmienności społeczeństw germańskich.

Dzień zakończył się wernisażem czasowej wystawy *Pieniądze Piastów* w Muzeum Miedzi połączonym z wykładem prof. B. Paszkiewicza na temat mennictwa dynastii Piastów. Na wystawie prezentowanych jest ok. 650 monet piastowskich emitowanych przez

wszystkie linie tej dynastii. Powstaje również dwutomowy katalog wystawy, którego wydanie planowane jest do końca marca 2026 r. Wystawa udostępniana będzie do 15 marca 2026 r.

Drugiego dnia odbyły się trzy sesje referatowe, łącznie wygłoszonych zostało 15 referatów. Pierwszą sesję otworzyła dr Dagmar Kašparová (Moravské zemské muzeum, Brno), przedstawiając denary dynastii Flawiuszów w zbiorach Muzeum Morawskiego. Zwróciła uwagę, że zbiory muzealne poświadczają stałą, regularną eksport monet do Barbaricum. Dr István Vida (Magyar Nemzeti Múzeum, Budapeszt) omówił nietypowe portrety na monetach cesarzy rzymskich, pokazując np. przeniesienie rysów twarzy z mężczyzn na kobiety, czasem tylko związane z tożsamością patrycjuszową. Dr Szymon Jellonek (Uniwersytet Warszawski) na tle naśladownictwa monet bizantyjskich dynastii Herakliuszów znalazł problem nie zawsze wyraźnych granic między naśladownictwem a monetą oryginalną. Dr Lajos Juhász (Uniwersytet Eötvösa Loránda, Budapeszt) analizował znaczenie monet w grobach sarmackich, kwestionując rozpowszechniony pogląd o ich związku z darami na podróż w zaświaty („obol Charona”). Dr Anna Zapolska (Uniwersytet Warszawski) mówiła o roli aureusa Gordiana III ze skarbu z Trąbek, wskazując, że moneta mogła stanowić ważny nośnik pamięci zbiorowej Gotów i narzędzie legitymizacji władzy.

W sesji drugiej dr Luboš Polanský (Národní muzeum, Praga) zaprezentował

wał denary z polskich znalezisk w zbiorach muzeum praskiego, które trafiły tam głównie dzięki działalności wybitnych czeskich kolekcjonerów. Zaproponował przy tej okazji korektę chronologii skarbu Niemcza II po 973 r. Dr Roman Zaoral (Uniwersytet Karola, Praga) omówił ikonografię denarów czeskich z XII w. i transfer motywów ikonograficznych między krajami Europy Środkowej, rozwijając wątki z ważnej książki *L'arte romanica coniata. Incisori e aree monetarie tra Bressanone e Praga* (Bolzano 2017), której był współautorem. Krystian Książek (Muzeum Archeologiczno-Historyczne, Głogów) wychodząc od denarów Piotra Włostowica ze skarbu średniowiecznego z Głogowa zaproponował nowe odczytanie żywo dyskutowanego ostatnio denara Stronczyński 46 poprzez związanie go ze św. Wincentym z Mevanii, patronem opactwa ołbińskiego. Dr Dagmar Grossmanová (Moravské zemské muzeum, Brno) przedstawiła odkrycie skarbu w pobliżu Boskovštejna na Morawach południowych, zawierającego ponad 60 monet, głównie małych brakteatów Przemysła Ottokara II z lat 70. XIII w. oraz 20 sztuk niebitego srebra. Petr Schneider (Národní muzeum, Praga) zaprezentował znalezisko brakteatów z Inzell w Austrii – jednego czeskiego i 29 miśnieńskich, które można datować na okres od około 1235–1300.

W trzeciej sesji Ilia Sztalenkow (Białoruś) mówił o datowaniu skarbu 11 srebrnych sztabek z miejscowości Bużyska koło Drohiczyzna, które zinterpretował jako typ czernihowski (północnoruski), a nie litewski, jak

wcześniej uważano. Referat Emilie Hager (Universität Wien) poświęcony był badaniom nad tzw. Hälblingami — połówkami wiedeńskiego denara (XII–XIV), bitymi w Austrii i Styrii za panowania Babenbergów. Bito je tymi samymi stemplami, co całe fenigi, lecz na mniejszych i cieńszych krążkach, już od ok. 1230–1250, tj. wcześniej niż dotąd sądzono. Dawid Maciejczuk (Uniwersytet Wrocławski) zaprezentował nowe ustalenia dotyczące chronologii kwartników śląskich, wykazując na podstawie przebieg i analizy związków dynastycznych, że niektóre typy powstały już w latach 90. XIII w. Petr Běhoun (Muzeum Regionu Jindřichův Hradec) omówił obieg pieniądzy w regionie Pelhřimova w XIV–XV w., potwierdzając duże znaczenie tego obszaru jako węzła komunikacyjnego między Czechami, Morawami i Austrią. Dr Noé Conejo (Universidad Carlos III de Madrid) zaprezentował ikonografię monet Ferdynanda IV Kastylijskiego (1295–1312) jako narzędzie legitymizacji władzy małoletniego króla, którego tronu opiekunowie musieli bronić przed pretendentami.

Wieczorem uczestnicy zwiedzili Mauzoleum Piastów Śląskich i Zamek Piastowski w Legnicy, a dzień zakończyła uroczysta kolacja.

Dzień trzeci składał się z dwóch sesji referatowych, na które złożyło się sześć wystąpień, i jednej sesji posterowej z prezentacją dziewięciu posterów.

Sesję rozpoczął Dymitry Hulecki (Białoruś) referatem o symbolice litewskich monet dzielnicowych z Nowogródka i Nowogrodu Siewierskiego

oraz molybdobull z Grodna, wykazując, że przedstawione na nich motywy mogą stanowić protoheraldyczny symbol Czarnej Rusi. Jan Cihlár (Czeskie Towarzystwo Numizmatyczne) i Lukáš Richtera (Moravské zemské muzeum) omówili fałszerstwa brneńskich denarów z orłem i tarczą na piersi z niewielkiego skarbu odkrytego w Rosicach koło Brna. Analizy XRF wykazały, że większość monet wykonano z miedzi cynowanej metodą zanurzeniową, a dwie sztuki były srebrzone, co potwierdza istnienie intensywnej działalności fałszerzkiej na Morawach po 1435 r. Enikő Kovács (Magyar Nemzeti Múzeum) przedstawiła skarb ponad 2500 monet z okresu bezkrólewia, głównie denarów węgierskich Wacława III i groszy praskich jego ojca, odkryty w 1827 r. na Wzgórzu Gellérta w Budzie. Głównym problemem była krytyka źródłowa i rekonstrukcja skarbu. Orsolya Gálvölgyi (Budapest History Museum) zaprezentowała mennictwo średniowiecznej Budy aż do zajęcia jej przez Ottomanów.

W drugiej sesji Lukáš Richtera i Jan Cihlár przedstawili analizę numizmatyczną dwóch skarbów groszy praskich Wacława II, odkrytych w pobliżu Čertovego Hrádku (powiat Blansko, Morawy południowe). Skarb zawierał niezwykle element w postaci patrycy do stempla awersu grosza, obejmującej koronę i otok wewnętrzny. Następnie dr Michał Zawadzki (Zamek Królewski w Warszawie) przedstawił analizę stempli i obiegu rzadkich monet – trzeciaków księcia mazowieckiego, Siemowita IV, datowanych między 1393 a 1413 r. i stanowiących ostatnie monety książąt ma-

zowieckich przed włączeniem Mazowsza do Korony.

W południe odbyła się sesja posterowa. Maryna Fiłatowa (Uniwersytet Warszawski) przedstawiła wyniki badań nad znaleziskami monet rzymskich z III w. z terenów nad Dnieprem. Dr Marek Budaj (Muzeum minci a medaili, Kremnica) omówił znalezisko monet celtyckich z badań archeologicznych stanowiska Pod Hradiskom w Jánovcach (powiat Poprad). Dr Marcin Bohr (Uniwersytet Wrocławski) mówił o odkryciu rzymskich denarów subaeratów z Bukowa we Wzgórzach Strzegomskich, na obszarze pozbawionym ówczesnego osadnictwa. Nieobecny inż. Jan Videman (Kroměříž) przesłał materiał o datowaniu podboju Moraw przez Przemyślidów w XI w. z perspektywy numizmatycznej (najwcześniej ok. lat 1025–1030). Robert Pieńkowski (PTN, Wrocław) prezentował złote mennictwo Piastów legnicko-brzeskich. Maciej H. Dąbrowski (Wrocław, Legnica) opowiadał o roli inskrypcji łacińskich w upamiętnianiu Piastów. Zbigniew Bartkowiak (Muzeum Narodowe w Poznaniu) analizował nakłady 1-koronówek Habsburgów emitowanych w latach 1892–1916 na podstawie statystyki reprezentacji poszczególnych roczników z kolekcji Funduszu Obrony Narodowej, przekazanej do MNP. Reprezentowany przez Noemi Sabo, Ádám Mézes (Magyar Nemzeti Múzeum), pokazał pieniądz zastępczy ze Śląska znajdujący się w zbiorach Węgierskiego Muzeum Narodowego. Stanislav Valášek (Ołomuniec) opowiedział o powiązaniach dynastycznych jako podstawie unii monetarnych.

Po południu uczestnicy udali się na wycieczkę do Lubięża i Legnickiego Pola, a wieczorem na wspólną kolację.

W ostatnim, czwartym dniu obrad odbyły się trzy sesje, podczas których wygłoszono łącznie 11 referatów. Dr hab. Bartosz Awianowicz (Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń) mówił o inspiracjach antycznych motywów dynastycznych eksponowanych w medalierstwie Ludwika XIV. Markus Greif (Universität Wien) analizował obecność monet węgierskich w edyktach monetarnych Ferdynanda I, a prof. Petr Vorel (Univerzita Pardubice) omówił rozpad unii monetarnej monarchii habsburskiej na początku kryzysu inflacyjnego w latach 1615–1618 (prezentując przy okazji wystawy numizmatyczne na zamku Pardubicach). PhDr. Ladislav Nekvapil (Východočeské muzeum, Pardubice) zaprezentował ciekawe odmiany i hybrydy trzykrajcarówek księstwa legnicko-brzeskiego z lat 1621–1622.

W sesji drugiej Marzena Grochowska-Jasnos (Muzeum Archeologiczno-Historyczne, Głogów) przedstawiła referat o graffiti na monetach wczesnonowożytnych, łącząc je z ich funkcją pamiątkową, magiczną i handlem kruszcami. Dr Paweł Milejski (Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław) i dr Arkadiusz Koperkiewicz (Uniwersytet Gdański) omówili skarb monet XVII-wiecznych z kościoła klasztornego w Barczewie na Warmii. Posługując się źródłami pisanymi, starali się zidentyfikować właściciela skarbu wśród zakonników. Dr Lilia Dergaciova (Universität Wien) i Dmitri Starowjerow (Białoruś) przedstawili badania

nad fałszerską produkcją monetarną hospodara mołdawskiego Istratego Dabiji (1661–1665) w Suczawie. Dzięki szczegółowej analizie monet ustalili sposób łączenia poszczególnych stempli na walcach. Uznali, że celowe mieszanie typów miało utrudnić wykrycie fałszyfikatów. Marta Pallag (Magyar Nemzeti Múzeum) zaprezentowała medale rodu Giengerów ze zbiorów Muzeum Narodowego.

Ostatnia sesja objęła związane ze sobą wystąpienia Emanoilu Pripoana (Muzeum w Zalău, Rumunia) i Ioana Peteana (Uniwersytet w Klużu) o warsztacie fałszerskim z XVIII w. odkrytym wiosną 2024 r. koło wsi Finişel pod Klużem w Siedmiogrodzie. Pierwszy autor omówił pozostałości warsztatu, natomiast drugi przedstawił wyniki badań rentgenograficznych (XRD) i skaningowej mikroskopii elektronowej (SEM-EDX) produkowanych tam monet. Dr Tomasz Stolarczyk (Muzeum Miedzi, Legnica) mówił o odkryciach monetarnych w Leszczynie (pow. złotoryjski). Na stanowisku związanym z wydobywaniem rud metali zebrały się monety od XIII do XVII w. pochodzące z Węgier i Dalmacji.

Konferencję zakończyło merytoryczne podsumowanie przedstawianych podczas konferencji referatów, wygłoszone przez prof. B. Paszkiewicza. Jako przedstawiciel komitetu naukowego konferencji, profesor zaanonsował również miejsce kolejnej, dziewiątej już edycji *Numismatica Centroeuropeae*, która ma odbyć się w Krakowie. Marcin Makuch, dyrektor Muzeum Miedzi w Legnicy, podziękował wszystkim

za liczne przybycie i uczestnictwo oraz pożegnał uczestników.

Muzeum Miedzi w Legnicy razem z Uniwersytetem Wrocławskim planuje wydać w 2026 r. publikację materiałów pokonferencyjnych w ramach serii *Bibliotheca Nummaria Leopoldina* wydawanej przez Instytut Archeologii UW.

Podobnie do wcześniejszych edycji NC, konferencja w Legnicy cechowała się wyjątkową różnorodnością podejść badawczych – od klasycznej analizy typologiczno-historycznej, przez archeologiczną, po badania mikrostrukturalne i spektroskopię pierwiastkową. Interdyscyplinarność wystąpień potwierdziła, że współczesna numizmatyka Europy Środkowej łączy tradycyjne badania źródłowe z nowoczesnymi narzędziami naukowymi. Warto również odnotować wysoki poziom merytoryczny referatów i dyskusji, w których wyraźnie zaznaczyła się potrzeba pogłębiania współpracy międzynarodowej — zarówno w zakresie dokumentowania znalezisk, jak i wspólnego

opracowywania materiałów. Szczególnie cenne jest to, że wśród uczestników znalazło się wielu młodych badaczy, wnoszących świeże spojrzenie i nowe pytania badawcze do ustalonych już tematów.

Konferencja w Legnicy wyróżniała się znakomitą atmosferą współpracy i równowagą między częścią naukową a wydarzeniami towarzyszącymi, które umożliwiły integrację środowiska. Zakres tematyczny konferencji był niezwykle szeroki, co wynikało zarówno z dużego zainteresowania, jak i z udziału badaczy, którzy po raz pierwszy wzięli udział w cyklu *Numismatica Centroeuropaea*. Dzięki wysokiej dyscyplinie uczestników udało się w pełni zrealizować założony program naukowy, obejmujący różnorodne aspekty badań nad mennictwem, obiegiem pieniężnym, znaleziskami i analizami technologicznymi.

Marzena Grochowska-Jasnos

**XIII Konkurs do nagrody im. Jana
Gawrońskiego na pracę z zakresu
numizmatyki i medalistyki polskiej
rozstrzygnięty**

W dniu 10 grudnia 2025 r. na Zamku Królewskim w Warszawie zebrał się sąd konkursowy do nagrody im. Jana Gawrońskiego, któremu przewodniczył prof. Borys Paszkiewicz. Zgłoszonych zostało sześć prac, spośród których zwyciężyła anglojęzyczna edycja książki o denarach krzyżowych ze skarbu ze Słuszkowa (*Polish and Saxon*

Cross Deniers from the Turn of the 11th and 12th Centuries from the Słuszków I Hoard), autorstwa Adama Kędzierskiego. Przyznano także wyróżnienie, które otrzymała Barbara Zając za pracę *Between Roman Culture and Local Tradition. Roman Provincial Coinage of Bithynia and Pontus during the Reign of Trajan (98-117 AD)*. Redakcja Wiadomości Numizmatycznych składa laureatom serdeczne gratulacje.

Michał Zawadzki